

Сам показатель в целом также может быть интерпретирован с помощью смыслового содержания его составляющих.

Герцберг, развивая теорию Маслоу, группировал мотивационные факторы к производительному труду на две группы – гигиенические и мотивационные. Первые обеспечивают гигиенические потребности, без которых человек не в состоянии нормально существовать. Вторые – мотивирую его к производительному труду.

Точно так же и в предложенном нами комплекснозначном показателе уровня развития региона первое слагаемое характеризует – насколько в среднем удовлетворены базовые потребности жителей региона, а второе слагаемое показывает – насколько в среднем уровень социально-экономического развития региона делает жизнь в нём комфортной.

Регионы с одинаковым уровнем социально-экономического развития будут иметь одну и ту же величину полярного угла комплекснозначного показателя. А разница в величинах модуля полярного угла будет свидетельствовать о том, что заработки и цены в одном регионе выше, чем в другом.

В ближайшее время высказанные гипотетические положения будут проверены в ходе выполнения Международного гранта РГНФ-НАН Украины № 10-02-00716 а/У «Модели оценки неравномерности и цикличности динамики социально-экономического развития регионов Украины и России» и опубликованы в открытой печати.

1. Доклад о развитии человека за 1999 год (По заказу ПРООН.). – Нью-Йорк, 1999. – С. 59-160.

2. Светульников С.Г., Светульников И.С. Методы социально-экономического прогнозирования. Т.1. – СПб.: СПбГУЭФ, 2009. – 180 с.

3. Светульников С.Г. Некоторые проблемы комплексночисловой экономики // Материалы Всерос. науч.-практ. конф., посвящ. 75-летию проф. И.М.Сыроежкина «Теория хозяйственных систем». – СПб.: СПбГУЭФ, 2009. – С.152-157.

Получено 30.09.2010

УДК 330 : 658

А.АБУХАМЕДЕХ

Харківський національний університет радіоелектроніки

ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО І ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ СИСТЕМ ЕКОНОМІЧНОГО МОНІТОРИНГУ

Розглянуто питання реалізації економічного моніторингу на підприємстві. Представлено схему функціонування системи моніторингу в середовищі внутрішніх і зовнішніх факторів. Запропоновано класифікацію видів економічного моніторингу й загальну схему визначення факторів для системи моніторингу.

Рассмотрены вопросы реализации экономического мониторинга на предприятии. Представлена схема функционирования системы мониторинга в среде внутренних и внешних факторов. Предложены классификация видов экономического мониторинга и общая схема определения факторов для системы мониторинга.

Questions of realisation of economic monitoring at the enterprise are considered. The scheme of functioning of monitoring system in the environment of internal and external factors is presented. Classification of kinds of economic monitoring and the general scheme of definition of factors for monitoring system are offered.

Ключові слова: моніторинг, потенціал, фактори, класифікація, логістика.

У сучасному світі зовнішнє середовище підприємства характеризується високим рівнем нестабільності та постійним зростанням швидкості змін. Тому для прийняття рішень в процесі планування діяльності та на стадії виконання планів все більше значення має аналіз впливу чинників зовнішнього середовища [1]. Застосування моніторингу дозволяє забезпечувати необхідною інформацією суб'єктів управління про зміни зовнішнього середовища, що дозволяє більш ефективно керувати підприємством. В межах ланцюгів постачань моніторинг має вирішальне значення при відслідковуванні параметрів інтегрованого логістичного процесу [2]. Однак, методи і моделі моніторингу потребують подальшого удосконалення, що обумовлено змінами в економічних системах, появою нових підходів до реалізації окремих функцій та ін. Однією із задач, що постає в цьому напрямку, є визначення факторів, які впливають на функціонування об'єкту дослідження.

Огляд літературних джерел дозволяє виділити наступні групи даних, що стосуються систем моніторингу. До першої групи слід віднести матеріали, що відображають особливості використання моніторингу з урахуванням логістичного підходу (наприклад, [2, 3]). Недоліком можна вважати зосередження більш на технічній та технологічній складовій реалізації моніторингу. Поза увагою залишаються питання саме економічного аспекту моніторингу. В другій групі основна увага приділяється фінансовій стороні (наприклад, [4, 5]), однак не відображається специфіка окремих економічних систем. Узагальнюючи, можна говорити, що в літературних джерелах недостатньо представлено дослідження щодо вивчення факторів середовища для систем моніторингу. Як виключення можливо вказати роботу [5], в якій дається спроба описати фактори середовища виробничого підприємства. Однак в роботі не зовсім чітко представлено зв'язок між факторами середовища і характеристиками системи моніторингу. Крім того, розглядаються питання лише для виробничих систем і тільки при стратегічному рівні управління.

Метою даної роботи є розробка підходу до визначення факторів

зовнішнього і внутрішнього середовища для систем економічного моніторингу на прикладі логістичних систем.

Існування досить великої кількості програмних і технічних реалізацій інформаційних систем в межах різних підприємств свідчить про широке коло можливостей рішення задач систем моніторингу. В якості прикладів можна назвати інформаційні системи: «Бизнес Про», «Парус», «Галактика», «Oracle» та ін. (на основі [6]). В той же час окремо, з точки зору впливу на формування системи моніторингу, можна виділити існуюче теоретико-практичне підґрунття функціонування підприємства: організаційне забезпечення і методичне наповнення. Під організаційним забезпеченням розуміємо кадрові ресурси підприємства. Методичне наповнення представляє собою сукупність методів, інструкцій, правил і т.ін., що регламентує функціонування підприємства на всіх стадіях свого існування.

Якщо поєднати вказані аспекти функціонування підприємства, а також врахувати основні задачі побудови системи моніторингу [2], то можна отримати уявлення про характер формування систем економічного моніторингу в умовах замкнутого середовища (рис.1).

Рис.1 – Схема впливу практичного і теоретичного аспектів функціонування підприємства (системи) на формування системи моніторингу (з урахуванням [2])

Наведена схема відображає внутрішнє середовище підприємства (системи), яке може бути розглянуте як групи факторів для системи

моніторингу. Згідно наведеної інформації можливо зробити висновок, що зміни в окремих аспектах функціонування підприємства можуть призводити до зміни самої системи моніторингу. Тобто фактично система моніторингу і відповідні моделі моніторингу повинні бути досить гнучкими для того, щоб пристосовуватися до потреб підприємства. Реалізація гнучкості ставить питання меж об'єкту моніторингу. Використовуючи дані [4], можна скласти наступну схему функціонування систем моніторингу (рис.2).

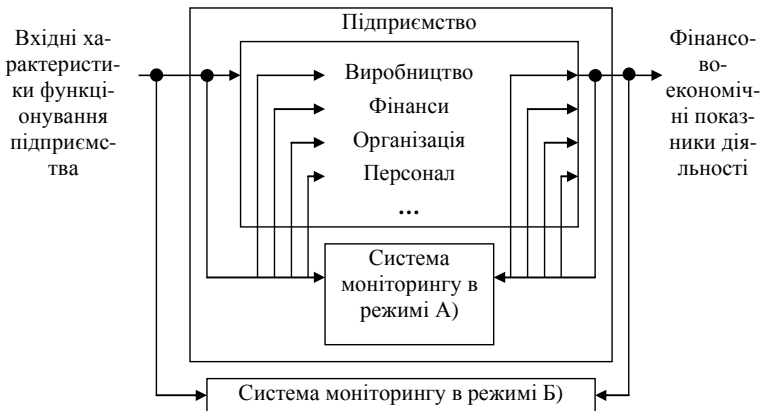
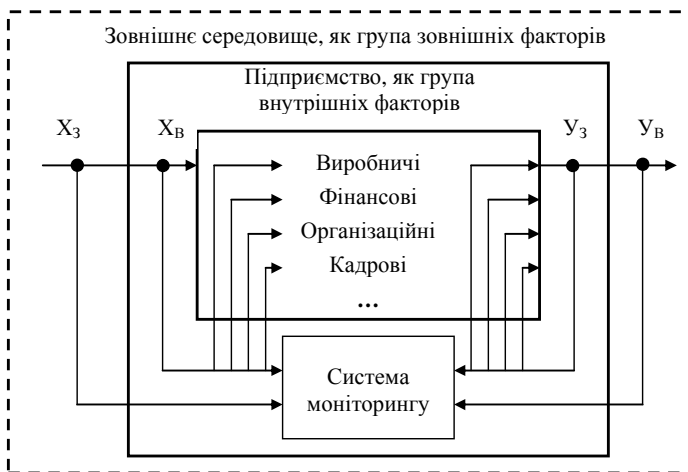

Рис.2 – Схема функціонування системи моніторингу в режимі:
А) внутрішнього спостереження; Б) зовнішнього спостереження (на основі [4])

Базуючись на схемі рис.2, зобразимо схему функціонування системи моніторингу в середовищі зовнішніх і внутрішніх факторів (рис.3). Принципово слід зазначити виділення вхідних і вихідних характеристик зовнішнього і внутрішнього середовищ. Також пропонується розглядати систему моніторингу як систему, що належить безпосередньо системі підприємства і має зв'язки із зовнішнім середовищем. У зв'язку з цим можна зробити висновок, що об'єкт моніторингу знаходиться не тільки в межах внутрішнього середовища, а й охоплює частину зовнішнього середовища. Разом з цим можна говорити про складність системи економічного моніторингу і необхідність виділення окремих видів економічного моніторингу. Це пояснюється також й існуванням різних трактувань поняття «моніторинг». Як приклад можна назвати роботу [7], в якій наводяться дані про оцінку кадрового ризику організації. Тобто окремо виділено питання дослідження такої групи внутрішніх факторів, як кадрові фактори. Аналогічно можна виділяти й інші – фінансові, організаційні та ін.

X_3, X_B — входні характеристики відповідно зовнішнього і внутрішнього середовищ

Y_3, Y_B — вихідні характеристики відповідно зовнішнього і внутрішнього середовищ

Рис.3 – Схема функціонування системи моніторингу в середовищі внутрішніх і зовнішніх факторів (пропонується)

Відсутність класифікації видів економічного моніторингу свідчить про недостатній рівень вивчення питань застосування моніторингу. В якості основи класифікації пропонується використовувати види потенціалу. Скористаємося даними роботи [8]. Запропонована класифікація (рис.4) не є вичерпною, а тому може змінюватися. Серед наведених видів економічного моніторингу сьогодні найбільш розвинутий є фінансовий моніторинг. В якості прикладів робіт можна назвати [4, 5]. В напрямку дослідження виробничого моніторингу з позицій логістики можна назвати роботи [2, 3].

З огляду на представлену класифікацію (рис.4) можна зробити висновок, що найбільше уваги при розгляді питань моніторингу в логістичній системі повинно приділятися технологічному і інформаційному моніторингу. Це обумовлено особливістю логістичного підходу – інформаційні ресурси є основою прийняття рішень, а матеріальний потік з відповідними технологіями реалізації є об'єктом дослідження і управління в логістиці. Зрозуміло, що інші види моніторингу також потребують дослідження і розвитку при розгляді логістичних систем.

Вивчаючи питання факторів, які потрібно враховувати при побудові систем економічного моніторингу, слід розуміти, що існує певний

зв'язок факторів з витратами. Проведений аналіз видів логістичних витрат в роботі [9], свідчить про існування декількох підходів. Тобто визначати вказані витрати можливо різними шляхами. Причому чіткого зв'язку між витратами і факторами не наводиться, хоча в роботі [10] зазначається, що «на величину логістичних витрат впливають внутрішні і зовнішні фактори». На основі наведеної інформації можна зробити висновок, що визначення факторів зовнішнього і внутрішнього середовища для системи економічного моніторингу слід проводити на основі виду моніторингу (згідно з класифікацією) і прийнятої класифікації витрат (для логістичних систем – логістичних витрат). Графічно це показано на рис.5.

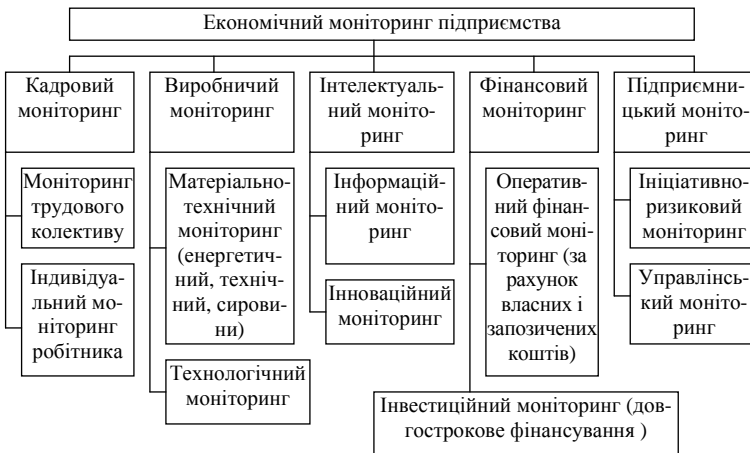

Рис.4 – Класифікація видів економічного моніторингу підприємства (пропонується, на основі [8])

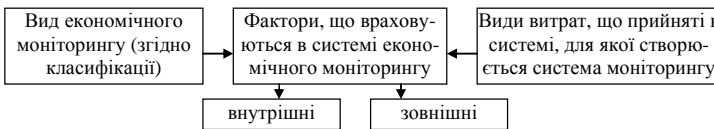

Рис.5 – Загальна схема визначення факторів для системи моніторингу (пропонується)

Таким чином, можна зробити наступні висновки:

1. Застосування економічного моніторингу є актуальним питанням при розгляді різних економічних об'єктів, в тому числі і логістичних систем.

2. Запропонована схема функціонування системи моніторингу в

середовищі внутрішніх і зовнішніх факторів. На відміну від існуючих схем, виділено вхідні й вихідні характеристики внутрішнього і зовнішнього середовищ.

3. Вперше запропоновано класифікацію економічного моніторингу підприємства, що заснована на видах економічного потенціалу. Це дозволяє більш зважено підходити до реалізації моніторингу на конкретних об'єктах.

4. Вперше сформульовано підхід до визначення факторів для системи моніторингу, який заснований на прийнятих класифікаціях видів моніторингу і видів витрат.

В подальших дослідженнях слід приділити увагу визначенню груп факторів економічного моніторингу і формуванню системи моделей і методів реалізації функцій моніторингу.

1.Плоский К.В. Влияние факторов внешней среды на процесс стратегического управления предприятием // Материалы V междунар. науч.-практ. конф. Наук.ред.Герасимчук В.Г. Ч.2. – Київ-Трускавець: КНЕУ, НТУУ «КПІ», ДДПУ, 1999. – С.339-341.

2.Сергеев В.И., Сергеев И.В. Логистические системы мониторинга цепей поставок. – М.: ИНФРА - М, 2003. – 172 с.

3.Иванов Д.А. Логистика. Стратегическая кооперация. – М.: Вершина, 2006. – 176 с.

4.Системи фінансового моніторингу. Методологія проектування: монографія / За ред.О.В.Мозенкова. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2005. – 152 с.

5.Егоров П.В., Алексеенко Н.В. Стратегический мониторинг в управлении финансово-хозяйственной деятельностью производственных систем: Монография. – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2005. – 176 с.

6.Сергеев В.И., Григорьев М.Н., Уваров С.А. Логистика: информационные системы и технологии. – М.: Альфа-Пресс, 2008. – 608 с.

7.Чепурко В.В., Огородник І.І. Діагностика кадрового ризику організації // Матеріали V міжнар. наук-практ. конф. Наук. ред. Герасимчук В.Г. Ч.2. – Київ-Трускавець: КНЕУ, НТУУ «КПІ», ДДПУ, 1999. – С.360-361.

8.Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятия: Монография. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2002. – 310 с.

9.Пушкар М.С., Богач А.Г., Мельник В.Г. Логістичні системи підприємства: облік, аналіз і аудит. – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 187 с.

10.Моисеева Н.К. Экономические основы логистики. – М.: ИНФРА - М, 2008. – 528 с.

Отримано 20.10.2010